

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การนำเทคโนโลยีสารสนเทศด้านคอมพิวเตอร์กราฟิกและแอนิเมชันมีบทบาทต่อการสื่อสารรับรู้และถูกนำมาใช้อย่างแพร่หลายโดยเฉพาะทางด้านการศึกษามีการนำมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน หรือการนำไปประยุกต์ใช้ในด้านการศึกษาเพื่อขยายการเรียนรู้และเข้าถึงแหล่งข้อมูล ซึ่งสอดคล้องกับรัฐบาลปัจจุบันที่มีการกำหนดนโยบายเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร โดยมีเป้าหมายในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อช่วยกันพัฒนาประเทศให้เกิดสังคมแห่งการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ และมุ่งสร้างสรรค์สังคมแห่งความรู้ผ่านการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยมีมาตรการและแนวทางที่จะยกระดับผู้สอนและผู้เรียนให้มีทักษะทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อผลิตฐานความรู้ เช่น เนื้อหา สารสื่อการสอน และสร้างเครือข่ายการศึกษาที่มีระบบการจัดการที่ดี (ชม ภูมิภาค, 2543)

ระบบการศึกษามีการนำเทคโนโลยีทางด้านคอมพิวเตอร์กราฟิก สื่ออิเล็กทรอนิกส์ สื่อแอนิเมชันมาช่วยในกระบวนการจัดการเรียนการสอน เพื่อสร้างความสนใจกระตุ้นการเรียนรู้ เช่น การใช้มัลติมีเดียมาเป็นสื่อการสอนของครู อาจารย์ และการให้นักเรียนศึกษาหาความรู้ได้ด้วยตนเอง โดยการเรียนผ่านสื่อแอนิเมชัน ซึ่งมุ่งพัฒนาแบบเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ทุกคนซึ่งเป็นกำลังของชาติให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรม และทักษะพื้นฐาน รวมทั้งเจตคติที่จำเป็นต่อการศึกษา ต่อการประกอบอาชีพและการศึกษาตลอดชีวิต โดยอยู่บนพื้นฐานความเชื่อว่าทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ (หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2551) ซึ่งแตกต่างจากการเรียนการสอนในรูปแบบเดิม คือการเรียนจากตำรา การอ่านท่องจำ ซึ่งทำให้นักเรียนเกิดความเบื่อหน่าย การเรียนรู้บางวิชานั้นจำเป็นต้องมีการจำลองสถานการณ์จริง หรือเรียนรู้ผ่านสื่อแอนิเมชัน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเข้าใจปัญหาและมีรูปแบบการนำเสนอที่สวยงามสร้างบรรยากาศในการเรียนรู้ ทำให้ผู้เรียนมีความสนใจ

เข้าใจ เห็นคุณค่าและใช้กระบวนการเทคโนโลยีสารสนเทศในการสืบค้นข้อมูล การเรียนรู้ การสื่อสาร รวมทั้งนำไปใช้ประยุกต์ในการแก้ไขปัญหาการทำงาน

จากการวิจัยกระบวนการเสริมสร้างศักยภาพชุมชนจัดการตนเองบนฐานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชนบ้านเสม็ด ตำบลหนองเต็ง อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์ แหล่งทุนสนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) และสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงพื้นที่โดยอาศัยการมีส่วนร่วมของชุมชนในการแก้ไขปัญหาของตนเอง ตั้งแต่กระบวนการค้นหาโจทย์วิจัย ขั้นตอนการปฏิบัติการแก้ไขปัญหา รวมทั้งการนำผลจากการวิจัยไปขับเคลื่อนในระดับนโยบายต่อไป ผลของการวิจัยเกิดแผนในการปฏิบัติการดังนี้ 1. แผนการพัฒนากลไกการจัดการจัดการตนเองบนฐานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชนบ้านเสม็ด ได้แก่ การตั้งกฎ กติกาการใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนริมลำน้ำชี ตั้งคณะกรรมการการดูแลรักษา จัดตั้งกองทุน จัดทำเขตพื้นที่อนุรักษ์ฯ 2. แผนอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชน ได้แก่ การจัดการกิจกรรมอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมป่าชุมชนริมลำน้ำชี บวชป่า ปลุกลป่า โดยดำเนินการในวันที่ 30 กรกฎาคม 2558 ที่ผ่านมา 3. แผนประชาสัมพันธ์เผยแพร่ข้อมูลและปลูกฝังจิตสำนึกทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชนบ้านเสม็ด โดยมีการทำหนังสือแจ้งไปยังชุมชนทั้ง 18 หมู่บ้าน ได้รับทราบถึงแนวทางกฎ กติกาการใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนริมลำน้ำชี 4. แผนการสร้างแหล่งเรียนรู้ท้องถิ่น โดยความร่วมมือโรงเรียนบ้านเสม็ดสามัคคีราษฎร์วิทยาคาร ในการสร้างหลักสูตรท้องถิ่น (อุทิศ ทาหอม และคณะ, 2557) ทั้งนี้ชุมชนยังขาดการรวบรวมข้อมูลทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมริมลำน้ำชี ทำให้การเข้าถึงข้อมูลและค้นคว้าต้องอาศัยการสอบถามและพูดคุยกับผู้รู้ ทำให้เกิดความล่าช้าและบางครั้งขาดการอ้างอิงในเชิงวิชาการที่น่าเชื่อถือ นอกจากนี้ยังชุมชนส่วนใหญ่ยังขาดการรับรู้ การสื่อสารในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชนไม่สามารถดำเนินการได้อย่างครอบคลุม และไม่สามารถขยายเครือข่ายการเรียนรู้ออกไป

ผู้จัดทำจึงเกิดแนวคิดในการพัฒนาฐานข้อมูลและสื่อเรียนรู้ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมป่าชุมชนริมลำน้ำชี ซึ่งจะเป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติของชุมชน ทั้งนี้เพราะสื่อสารสาธารณะถือเป็นแหล่งเรียนรู้ที่

สามารถเรียนเข้าถึงได้ง่ายด้วยตนเอง และยังสามารถศึกษาข้อมูลซ้ำได้ตามความต้องการ ผู้เรียนรู้เกิดแรงจูงใจ และเป็นการโน้มน้าวให้ผู้เรียนเกิดการค้นคว้าจากประสบการณ์ตรงในข้อมูลของชุมชน เป็นการสนับสนุนการเรียนการสอนแบบเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ อีกทั้งยังเป็นการรวบรวมและจัดเก็บข้อมูลทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของป่าชุมชนริมน้ำชี เพื่อให้สามารถสืบค้นข้อมูลและนำไปใช้ประโยชน์และเป็นแหล่งเรียนรู้ของเด็กเยาวชนและชุมชนต่อไป

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

2.1 วัตถุประสงค์หลัก เพื่อจัดทำฐานข้อมูลและสื่อสารสาธารณะในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมริมลำน้ำชีของชุมชนบ้านเสม็ด

2.2 วัตถุประสงค์ย่อย

2.2.1 เพื่อศึกษาบริบทชุมชน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมริมลำน้ำชี

2.2.2 เพื่อจัดทำฐานข้อมูลและสื่อสารสาธารณะ ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมริมลำน้ำชี

2.2.3 เพื่อประเมินผลการใช้งานฐานข้อมูลและสื่อสารสาธารณะในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมริมลำน้ำชี

3. ขอบเขตของโครงการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาและจัดทำฐานข้อมูลและสื่อสารสาธารณะในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมริมลำน้ำชีของชุมชนบ้านเสม็ด เพื่อให้ชุมชนเกิดจิตสำนึกในการอนุรักษ์และหวงแหน โดยใช้กรณีศึกษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมริมลำน้ำชีของชุมชนบ้านเสม็ด

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

3.1.1 ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย 2 กลุ่ม คือ กลุ่มแรก นักวิจัยท้องถิ่นซึ่งเป็นผู้แทนจากคนในชุมชนบ้านเสม็ด ทั้งนี้ นักวิจัยท้องถิ่น ได้แก่ ผู้นำชุมชน ชาวบ้าน

พระสงฆ์ ครู นักศึกษา นักเรียน และกลุ่มที่สอง คือ ประชากรที่เป็นผู้เข้าร่วมกิจกรรมและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกิจกรรม

3.1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้แทนจากชุมชนที่เป็นนักวิจัยท้องถิ่น และกลุ่มตัวอย่างของผู้เข้าร่วมกิจกรรมการเผยแพร่สาธารณะ โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยไม่อาศัยความน่าจะเป็น (Non Probabilistic Sampling) ได้กลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

3.2 ขอบเขตด้านเนื้อหา

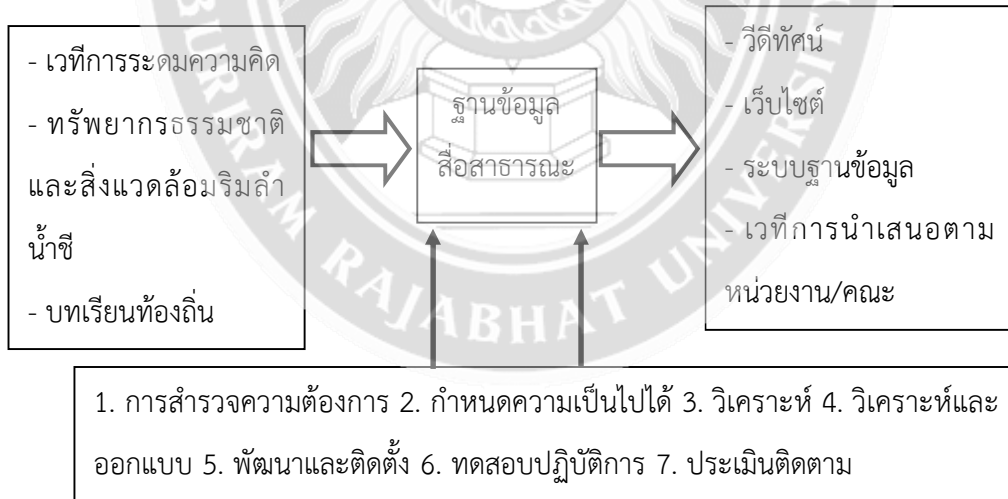
3.2.1 บริบทชุมชนบ้านเสม็ด

3.2.2 สภาพทั่วไปของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมริมลำน้ำชี

3.3 พื้นที่ที่ใช้ในการศึกษา

ชุมชนบ้านเสม็ด หมู่ 7 ตำบลหนองเต็ง อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์

4. กรอบแนวความคิดการศึกษา

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวความคิดการวิจัย

5. นิยามศัพท์เฉพาะ

ฐานข้อมูล หมายถึง การรวบรวมข้อมูลทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมริมลำน้ำชีของชุมชนบ้านเสม็ด เช่น ป่าไม้ สัตว์น้ำ แมลงป่า มนป่า เห็ดป่า เป็นต้น โดยทำการวิเคราะห์เพื่อออกแบบและจัดเก็บเป็นฐานข้อมูลบนเว็บไซต์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้สามารถเข้าถึงข้อมูลสารสนเทศได้อย่างสะดวก สามารถจัดการเพิ่ม แก้ไขข้อมูลให้เป็นปัจจุบันและสามารถนำข้อมูลสารสนเทศเหล่านั้นมาใช้ได้ทุกเมื่อที่ต้องการ

สื่อสารสาธารณะ หมายถึง สื่อวีดิทัศน์ที่จัดทำขึ้นเพื่อเผยแพร่ข้อมูลฐานเรียนรู้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมริมลำน้ำชีของชุมชนบ้านเสม็ด ทั้ง 5 ฐานเรียนรู้ ได้แก่ ฐานการเรียนรู้ธรรมชาติและการดูแลรักษาป่า ฐานต้นไม้ขนาดใหญ่ ฐานเรียนรู้มนป่า ฐานการเรียนรู้เห็ดป่า ฐานนิเวศป่าชุมชนริมลำน้ำชี ผ่านเครือข่ายสาธารณะ โดยสามารถเข้าถึงได้อย่างทั่วถึง และเป็นประโยชน์ต่อประชาชนที่สนใจศึกษาค้นคว้า

ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมริมลำน้ำชี หมายถึง สิ่งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ ได้แก่ ดิน น้ำ ป่าไม้ สัตว์ป่า แมลงป่า เห็ดป่า แร่ธาตุ ฯลฯ และพื้นที่ป่าสาธารณะขนาด 551.74 ไร่ริมลำน้ำชีของชุมชนบ้านเสม็ด เป็นแหล่งอาหารและก่อให้เกิดประโยชน์ในด้านอื่นๆ ต่อชุมชนบ้านเสม็ดและหมู่บ้านใกล้เคียง

6. ประโยชน์ที่ได้รับ

1. ผลจากการศึกษาสภาพ บริบทชุมชน ความต้องการและการเรียนรู้ของชุมชน จะเป็นข้อมูลที่ใช้ในการออกแบบฐานข้อมูล และสื่อสารสาธารณะในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมริมลำน้ำชี
2. เกิดการถ่ายทอดประสบการณ์ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมริมลำน้ำชี เพื่อกระตุ้นจิตสำนึกและตระหนักในคุณค่าของทรัพยากรชุมชนมากขึ้น
3. เกิดพลังในการสื่อสารและกระบวนการใช้สื่อกับคนในพื้นที่ เพื่อสร้างความเข้าใจในฐานข้อมูลทรัพยากรของชุมชน

4. เกิดชุดความรู้ประสบการณ์ด้านการใช้สื่อในชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมริมลำน้ำชี
5. เกิดนักสื่อสารชุมชนจากกระบวนการสร้างสื่อสารสาธารณะ และเกิดการดำเนินงานร่วมกับเครือข่ายภายนอกของคนในพื้นที่เป้าหมาย
6. ได้แนวทางการผลิตสื่อที่เหมาะสมกับพื้นที่เป้าหมาย

